

"KOL - HLIYA"

Beit Midrash for Torah and prayer

BET MIDRASH BET - YOSEF

BET MIDRASH OR - LAYSIM

KOLL STUDENTS LIBRARY

TORAH LESSON CLASS

CHARITY AND CHARITY FOUNDATION

Kiryat Ya'arim Street 32, Givat Zeev

"קול - אלה"

ע"ר 580726644
koleliya@gmail.com
רחוב קרית יערים 32
גבעת זאב

"קול אלה"

בית מדרש לתורה ותפילה

בית מדרש "בית - יוסף"

בית מדרש "אור - לישרים"

כולל אברכים

שיעורי תורה

קרון צדקה וחסד

רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

"גם לנשמה מגיע אדב"ל"

פרשת שמות שנת תשפ"ב

1. האם מותר להוציא ספר תורה כדי לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום? הוכח מפרשת השבוע!
2. האם משה רבינו מיד כשנולד היה אדם קדוש או שנעשה אדם גדול ע"י שעבד על עצמו? הוכח מפרשת השבוע!
3. מדוע לא רצה משה להתפלל שהקב"ה ירפא אותו ולא יהיה כבד פה וערל שפתיים?
4. איך יכול להיות שמשה רבינו לבש בגדי מצריים הרי נאמר איתא במדרש שלא שינוי את מלבושם?
5. מדוע ציווה הקב"ה לשאול שמלות מהמצרים והרי הם לא שינו את מלבושם?
6. כיצד גבר טובע וכיצד אישה טובעת? הוכח מפרשת השבוע!
7. האם הדלקת אור במנורת ליבון בשבת היא איסור דאורייתא או איסור דרבנן? הוכח מפרשת השבוע!
8. איך ברח משה מהנחש באמצע שדיבר עם הקב"ה והרי קימ"ל אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק!!
9. איזה הלכה הוציא המהרש"ם מהעניין של הסנה שלא בער?
10. מדוע רצה המלאך להמית את משה משום שלא מל את בנו הרי מי שאינו מל את בנו אינו חייב מיתה?
11. האם מצוה מילה חייבים לקיים אף במקום חשש סכנה?
12. מדוע לא מל משה רבינו מיד את בנו והיה משאיר אותו עם אשתו ואחר כך הייתה אשתו בא אליו?
13. כמה זמן יכול אדם לחיות בתוך המים? הוכח מפרשת השבוע!
14. מדוע נקרא משה רבינו על שם משה הרי היה צריך להיקרא משוי?
15. מאיזה רגל צריך הכהן קודם להוריד את הנעל לפני נשיאת כפיים - ימין או שמאל? הוכח מפרשת השבוע!
16. האם במצווה שאין אדם מחויב לעשותו לא אמרינן שלוחי מצוה אינן ניזוקים? הוכח מפרשת השבוע!
17. האם משה רבינו היה מגמגם?
18. האם משה רבינו התרפא מהערלות שפתיים ומתי?

עלון זה מוקדש לע: נ;

הרב אליעזר בן הר; נפתלי הלוי זצ; ל;

איש החסד היקר רבי משה בן מרים ז; ל;

תפארה

י"ל ע"י בית המדרש "בית יוסף" גבעת זאב
ניתן לקבל את העלון מידי שבוע בהודעה ליוצאפ
052-8144488 יוסף ויצמן

האם מותר להוציא ספר תורה כדי לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום? הוכח מפרשת השבוע!

"ואלה שמות בני ישראל"

וכן פסק בשולחן ערוך הרב (אורח חיים סימן רפ"ה) דמי שהוא רגיל בפסקי טעמים בעל פה, טוב שיקרא שנים מקרא בספר תורה כשר בכל ערב שבת.

וכן איתא בשער הכוונות (דף י"ב ע"א) הובא בספר כף החיים (סימן רפ"ה אות ג) שמנהגו של האר"י ז"ל היה, תיכף בסיימו תפילת שחרית של יום שישי, היה הולך לבית הכנסת או לבית מדרשו, ואם היה שם ספר תורה כשר, היה מוציאו וקורא בו הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום.

ובשו"ת דברי יציב (יו"ד סימן קע"ב ס"ק ג) כתב דבזמן הזה אין מוציאים ספר תורה לצורך שנים מקרא ואחד תרגום. ובטעם הדבר שבזמננו אין מוציאים ספר תורה לשנים מקרא ואחד תרגום. כתב בשו"ת משנה שכיר (או"ח סימן ס"א) על פי מה שכתב הפרישה (יו"ד סימן ע"ר ס"ק ח) מובא בש"ך דעכשיו אין מצוה לכתוב ספר תורה, דדווקא בימיהם שאסור היה לכתוב רק בגליל והיה צריכים ללמוד מהספר תורה, אבל בזמננו שהותר לנו לכתוב ספרים דפים כל אחד בפני עצמו אם כן למה לנו לזלזל בכבוד ספר תורה בחנם ללמוד מתוכו שלא לצורך, הא אפשר ללמוד בשאר ספרים על כן אין לנו לכתוב אלא שאר ספרים, אם כן הכא נמי בנידון דידן כיון שאפשר לקיים את הלימוד שנים מקרא ואחד תרגום על ידי חומש למה לנו להוציא ספר תורה לחנם.

וכן כתב בספר שבילי דוד (או"ח סימן של"ד ס"ק ה) דמי שרוצה להעביר הסדרה שנים מקרא בספר תורה בעי להתנות בשעת כתיבת הספר תורה, וכן כתב החיד"א בספרו לדוד אמת (סימן ה' אות נ"ג) מצוה לקרות הפרשה בספר תורה, ובפרט השליח ציבור שאם יהיה טעות יבדקהו, משמע דווקא בכהאי גוונה מותר, אבל בספר תורה ישן שכבר הוגה אסור דדווקא לצורך הספר תורה מותר, וכ"ש שאסור להוציאו כדי להתלמד קריאה (סימן י"ט). וכן כדי להתלמד לעשות הגבה אסור להוציאו, וכן כתב הגר"י וייס זצ"ל בשו"ת מנחת יצחק (חלק ט).

ובשו"ת תשובות והנהגות (חלק ד סימן ע"ג) כתב דאצלנו לא נוהגים לקרוא מס"ת שנים מקרא, ואולי הטעם שהקריאה מהס"ת ודאי צריך לקרוא כהלכתה עם נגינות וטעמים ולא כל אחד בקי לקרות בטעמים לעצמו, ולכן לא מהדרין בזה.

האם משה רבינו מיד כשנולד היה אדם קדוש או שנעשה אדם גדול ע"י שעבד על עצמו? הוכח מפרשת השבוע!

פניו מורים ומוכיחים להיותו טוב, הלא זה הוא כבהמה שלפי טבעו הוא טוב, וזה הדבר הטוב, מי אשר פניו רעים עד מאוד, והוא גובר על החומריות ומחפכו לטוב, זה הוא בעצם אשר לו משפט הטוב לקרוא לו טוב, כי הוא על ידי בחירתו טוב.

ומקשה האור פני משה: וקשה דהרי מהפסוק "ותרא אותו כי טוב הוא" מוכח להיפך שהוא נולד טוב.

ומתריך: אדרבה מכאן יש הוכחה למעשה הזה, דיש לדקדק בפסוק דלמה כפלה התורה כפל לשון בפסוק ותרא "אותו" כי טוב "הוא" דהויה ליה למימר או ותרא אותו כי טוב ולא לכתוב הוא או דהויה ליה למימר ותרא כי טוב הוא ולא לכתוב אותו, אלא דכוונת הפסוק לומר ותרא בנבואה אותו כי טוב מה שיהיה טוב יהא מצד עצמו שישבר את החומריות שלו ויזהיר כזוהר הרקיע.

ובספר כליל תפארת להמגיד מוילקומיר הפריך את הסיפור הזה ממה שכתוב בפרשת השבוע "ותרא אותו כי טוב" וכתב רש"י דנתמלא כל הבית אורה.

וכן בתפארת ישראל על המשניות בשלהי מסכת קידושין הביא גם כן כזה סיפור זה עם המלך רק קצת בלשון אחר.

ובשו"ת מהרש"ם (חלק ז' סימן מ) מביא את דברי האור פני משה, וכן התפארת ישראל.

בעל הטורים כתב ראשי תיבות: ואדם אשר לומד הסדר שנים מקרא ואחד תרגום בקול נעים ישיר יחיה שנים רבות ארוכים לעולם.

וכן כתב הלבוש (או"ח סימן רפ"ה) וכן כתב הפרי מגדים במשבצות זהב (או"ח סימן רפ"ה) "ואלה שמות" ראשי תיבות וחייב אדם לקרוא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, וכן כתב החיד"א בספרו חומת אנך ריש פרשת שמות בשם רבינו אפרים.

יש לחקור האם מותר להוציא ספר תורה כדי לקרות שנים מקרא ואחד תרגום או דילמא אסור?

הנה בשו"ת רדב"ז (חלק ג' סימן תקכ"ט) נשאל במי שיש לו ספר תורה בתוך ביתו, ויש לו גם כן חומש באיזה מהם יצא ידי קריאת התורה שנים מקרא ואחד תרגום.

ומסיק: ומסתברא לי דאם זה הקורא הוא בקי בקריאה בניקוד ובטעמים וסוף פסוק, ודאי בספר תורה עדיף, שהרי יש בו קדושה רבה, ומכל מקום אם אינו בקי בקריאה, בחומש עדיף שיש בו נקודות וטעמים.

וכן הט"ז (או"ח סימן רפ"ה) כתב: אני אומר על ירא שמים שיראה לקרות בפני עצמה בספר תורה הסדרה לפחות פעם אחת ואחר כך עם החזן פעם שנייה, כיוון שהקריאה בחומש בלבד אין יוצא בה שפיר, דבעינן דברים שבכתב דהיינו ספר תורה שלימה.

ובבאר היטב (או"ח סימן רפ"ה) הביא את דברי הרדב"ז (ח"ג סימן תקכ"ט) דמי שבקי בטעמים ונקודות בעל פה מצוה לקרות בספר תורה, וכתב דכן האר"י תלמיד אחד היה לפניו החומש וקרא לפניו הטעמים והוא קרא בספר תורה.

וכן בדעת קדושים הלכות ספר תורה (סימן רע"ד ס"ק ז) כתב על איזה ספר תורה שכמה שנים קריתי בזה שנים מקרא ואחד תרגום, אם כן לפי זה מותר להוציא ספר תורה כדי לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום.

"ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו כי טוב הוא" (ב ב).

משמע מזה דמיד כשנולד ראו עליו שהוא טוב והוא אדם גדול. וכן כתב האור החיים על הפסוק "ויקרא אלוהים אליו מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני" וז"ל כי משה נביא היה בטרם יצא מבטן אמו והכיר הקורא.

אבל בספר אור פני משה (פרשת חוקת) חולק על זה ומביא סיפור פלא מאוד: וז"ל שמעתי אומרים דאיתא בספרים מעשה, מלך אחד שמע מכל אשר עשה משה איש האלוהים נפלאות ותעצומות, והמלך הזה היה מכיר בצורת הפרצוף, והסכים בדעתו ושלח צייר אומן המדברה אל משה לצייר דמות תבניתו, ויהי כאשר בא אל המלך, ויפן כה וכה וירא כי אין איש בעולם רע מהתואר צורת הפרצוף הזה, שהיה מראה סימני מדות רעות ומגוננות, להיות נואף ורוצח וכל מדות רעות שבעולם, ויצו המלך להרוג את הצייר הזה, באומרו שמעל בשליחות המלך, וייקח המלך בדברים את הצייר השני ויאמר לו כזה וכזה, ויהי כאשר בא הצייר השני אל משה וירא את תואר פניו, והנה הוא כתבנית אשר הביא אתו הצייר הראשון, ותסמר שערות בשרו באומרו כי למיתה ילך גם הוא בבואו אל המלך, וערב את לבו וייגש אל משה ויאמר לו כך וכך, והנה בקשתי שתאמר לי מדוע פניך רעים, ואתה אינך דומה לשום בן אדם אשר על פני האדמה, ויען משה רבינו ע"ה ויאמר, אתה בן אדם קרוץ מחומר אשר טח עיניך מראות, ולבך צפנת משכל, הטוב טוב יאמר למי אשר

ובדגל מחנה אפרים (פרשת כי תשא) מביא בשם הבעש"ט כי משה רבינו נולד בבחינת שיהיה רשע גמור ויהיה לו כל המידות הרעות אך שהוא היפך ושיבר כל המידות רעות והשתדל רק להכניס עצמו במידות טובות.

מדוע לא רצה משה להתפלל שהקב"ה ירפא אותו ולא יהיה כבד פה וערל שפתיים?

מכניע כל אדם בל יתגאה כל כך ולכן לא רצה משה שהקב"ה ירפאהו.

ועוד אפשר לומר: על פי מה שכתב בדרשות הר"ן דרוש שלישי בטעם הדבר שהיה משה כבד פה, משום שמי שהוא דברן על ידי כח הדבור יכול למתק אפילו דברים בטלים לאזן השומעים כאלו הם אמרות טהורות. אך מי שהוא כבד פה צריך שיהיו הדברים מעצמם אמרי יושר ואמת כדי שיקבלום מצד עצמותם ואמתותם ולכן משה רבנו ע"ה היה כבד פה משום יגדיל תורה ולהורות חשיבותה שקיבלה בשמחה מכח עצמותה ויקר תפארת גדולתה, לפי הנ"ל אתי שפיר מדוע לא התפלל שיתרפא.

ועוד נראה לומר: על פי מה שכתב הרמב"ן שלא רצה להסיר ממנו כובד הפה, בעבור שהיה בו ממעשה הנס שסיפרו רבותינו שאירע לו עם פרעה, לפי זה אתי שפיר מדוע לא התפלל שהקב"ה יסיר את זה ממנו.

איך יכול להיות שמה רבינו לבש בגדי מצריים הרי נאמר איתא במדרש שלא שינוי את מלבושם?

והשואל ומשיב (בספרו דברי שאול) מבאר: שמכאן מצאו פרוצי בני עמינו מקום להעליל עלילות ולומר שאין איסור ללבוש מלבוש נכרי, ובאמת לא ראו דברי היפה תואר שכתב שבוודאי היה לו איזה סימני יהדות, ובאמת שגם אם מפני סכנה לבש מלבוש נכרי שלא להכירו גם כן שרי כמו שכתב הש"ך (יו"ד סימן קע"ח) וכאן הרי ברח מפני פרעה, לכן היה מותר מפני הסכנה ללבוש בגדי נוכריים, ומה לי להאריך והכתוב צווח (צפניה א' ח) "והיה ביום זבח ה' ופקדתי על השרים ועל בני המלך ועל כל הלובשים מלבוש נכרי".

והרה"ק מווארקיי זצ"ל (מובא בפרדס יוסף) מבאר: שמה רבינו ראה שיתרו רוצה ליקח חתן לבתו רק עברי, מחמת שהיה פירש מעבודה זרה רק פחד מאומות העולם, על כן כששמע שהוא עברי ולבושו מצרי אמר קראן לי הוא טוב לפני, שהם יסברו שמצרי, והיה צריך להתלבש לפי שעה, אבל להתלבש לעולם בבגדי מצרי אינו נכון.

מדוע ציווה הקב"ה לשאול שמלות מהמצרים והרי הם לא שינו את מלבושם?

הלבישו את זה רק לקטנים ולא לעצמם, כך כתבו בספר טעמי המנהגים (חלק ב עמוד ל"ה), ובבניין דוד בפרשתן, ובדברי יחזקאל. ועיין בצפנת פענח בפרשת השבוע שכתב טעם אחר מדוע דווקא לקטנים.

ועוד אפשר לומר: שיתכן שהיו אלו שמלות שלא היו מלבוש מיוחד לגוים אלא גם היהודים בזמנם היו לובשים כאילו וזה לא נקרא שינוי לבוש, לפי זה אתי שפיר.

עוד אפשר לומר: על פי מה שכתב החתם סופר בתורת משה בפרשה דהא דכתיב "על בניכם ועל בנותיכם", אין הכוונה שילביש את זה עליהם, אלא הכוונה היא שבזכות הבנים והבנות שנולדו אחר כך במצרים שלא היו בכלל הגזירה צריכים הם המצרים לשלם ליהודים שכר עבודה, וזה הכוונה ושמם את החיוב של השאלה על בניכם ועל בנותיכם ובאמת לא לבשו את זה רק השתמשו בזה לשקים לעטוף דברים.

כיצד גבר טובע וכיצד אישה טובעת? הוכח מפרשת השבוע!

בגמרא במסכת סוטה (דף יא ע"ב) איתא: א"ר חנינא סימן גדול מסר להן בן פניו למטה בת פניה למעלה.

"ויאמר משה אל ה' בי אדני לא איש דברים אנכי וגוי כי כבד פה וכבוד לשון אנכיי" (ד י).

והקשו הרמב"ן והכתב סופר: מדוע לא רצה משה להתפלל שירפא אותו ה' ולא יהיה כבד פה וערל שפתיים?

הרמב"ן מבאר: שמה מרוב חפצו שלא ילך לא התפלל לפניו יתברך שיסיר כבודת פיו, אבל טען אחרי שלא הסירות כבודת פיו מעת שדברת לי ללכת, אל תצוויני שאלך, כי לא יתכן לאדון הכל לשלוח שליח ערל שפתיים למלך עמים, והקב"ה כיון שלא התפלל בכך לא רצה לרפא אותו, אבל אמר לו אנכי אהיה עם פיך והורתיך אשר תדבר, שיהיו דברי אשר אשים בפיך במלות נכונות שתוכל לבטא בהן יפה.

הכתב סופר מבאר: שמה ירא לעצמו שתזוח דעתו עליו כשיתגדל ויתנשא על העם, ולכן היה מסרב וה' חפץ שילך בשליחותו, וחישב משה כי אם יש בו חסרון כבד פה והוא בעל מוס בטבע שדבר כזה

"ותאמרנה איש מצרי הצילנו מיד הרועים" (ב יט).

ובמדרש רבה (בפרשה פרק א' ס"ק ל"ח) מקשה: וכי מצרי היה משה, ומתרץ המדרש אלא לבושו מצרי והוא עברי.

והקשו היפה תואר (במדרש) והשואל ומשיב (בספרו דברי שאול על הפרשה) ובחתם סופר (החדש פרשת בא יב לה): איך יכול להיות שמה רבינו לבש בגדי מצרים, הרי יש איסור ללבוש בגדי גוים, כמו שכתוב בפסוק צפניה (א' ח) "והיה ביום זבח ה' ופקדתי על השרים ועל בני המלך ועל כל הלובשים מלבוש נכרי", וכן קימ"ל יורה דעה (סימן קע"ח סעיף א') ולא ילבש מלבוש המיוחד להם, וכן קשה דאיתא במדרש דעם ישראל ניצולו בזכות שלא שינוי את מלבושם, ואיך יכול להיות שמה לבש בגדי מצרים?

"ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וגוי ושמלות ושמם על בניכם ועל בנותיכם" (ג כב).

והקשו הבניין דוד (עמוד ט"ז) ובדברי יחזקאל: איך יכול להיות שבני ישראל לבשו את השמלות של הגוים, הרי איתא במדרש רבה (פרשת אמור פרשה ל"ב) שבזכות שלא שינו את מלבושם נגאלו בני ישראל ממצרים?

השפתי חכמים (יב ל"ה) והבניין דוד, וכן בדברי יחזקאל תרצו: לא לבשו את הבגדים כמו שהם משום דבאמת לא רצו ללבוש בגדי גוים שלא רצו לשנות את לבושם היהודי, אלא קרעו אותם ושינוי אותם ועשו בגדים חדשים, לכן לא נקרא כבר מלבושי גוים.

ובאחרונים כתבו לפי זה ליישב דבר נפלא: דלכן כתוב ושמם על "בניכם ועל בנותיכם" ומדוע דווקא אמרה התורה שישאלו בגדים בשביל הבנים שלהם ולא לעצמם, אלא משום דלא רצו ללבוש המלבושים של המצרים והיו צריכים לתפור מחדש שיראה כמלבושי היהודים, ועל ידי זה יתקטנו הבגדים ואין ראויים רק לקטנים לכן

"ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אתו ואם בת הוא וחיה" (א טז).

בספר חסידים (אות תשמ"א) כתב: כשמונח הולד ברחם אמו הזכר פניו למטה והנקבה פניה למעלה, וכן כשהאדם טובע במים פניו למטה, ובאשה הטובעת במים פניה למעלה, כמו שנמצאים ברחם.

לפי חידושו של הספר חסידים שיש חילוק בין טביעת זכר לטביעת נקבה, יוצא חידוש מעניין מאוד בהלכות עגונה.

דהנה פסק מרן בשולחן ערוך (אהע"ז סימן י"ז סעיף ל"ב) שאם ראו אחד שנפל למים מכוונסים ושהה כדי שתצא נפשו ולא עלה, מעיד עליו שמת ומשיאים את אשתו. ובשיעור של "עד שתצא נפשו" הביא בבאר היטב מתשובות הריב"ש (סימן תט"ז) שהוא שלש שעות.

ובשו"ת תורת אמת למהר"א ששון ז"ל (סימן א') כתב שיצא כן לריב"ש מהמעשה המובא בגמרא במסכת יבמות (דף קכ"א ע"ב) לגבי בתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול ובאו והודיעו לרי' חנינא בן דוסא, שעה ראשונה אמר להם שלום, שניה אמר להם שלום, שלישית אמר להם עלתה, כי בשלישית היא כבר לא יכולה

לחיות, וודאי שתעלה משום שדבר שהיה מתעסק בו אביה שהיה חופר בורות מים לעולי רגלים לא יכשל בו זרעו.

ובתשובת ברית יעקב (להגר"מ ליפשיץ זצ"ל אהע"ז סימן י"ט) כתב להעיר שלפי מה שכתב בספר חסידים שיש חילוק בין טביעה של איש לטביעה של אשה, אין ללמוד ממעשה של בתו של נחוניא למקרה של טביעת זכר, שכיון שאשה פניה למעלה אם כן יכולה לחיות יותר בתוך המים שצפה למעלה, לא כן גבר שפניו למטה.

ובפירוש עץ יוסף (על בראשית רבה י"ז י"ג ד"ה מפני מה) כתב: שבדורות האחרונים נשתנה הטבע דשניהם נולדים למעלה ולמטה ולפעמים מן הצד, וכ"כ בשו"ת טוב טעם ודעת (מהדורה תליתאה סימן רס"ד).

ובשו"ת מהרי"ט (אהע"ז סימן כ"ו) פליגי על השיעור של שלש שעות משום שלא יתכן שכ"כ הרבה זמן ישהה במים, אמנם בתשובת רעק"א (סימן מ"ז) כתב שאין להקל בדברי הריב"ש.

האם הדלקת אור במנורת ליבון בשבת היא איסור דאורייתא או איסור דרבנן? הוכח מפרשת השבוע!

גבי הסנה שנתפלא משה רבינו ע"ה "מדוע לא יבער הסנה", ואינו אש ממש רק אור האשתי הטמון בטבע חוטי הברזל.

ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"א סימן כ) דן בדבריו וכתב שבזמנו לא נודעה לתכליתה עניין החשמל ודרכי פעולתה, ולכן חכך בזה להקל, אולם כעת כבר נודע דהוי אש ממש וממילא אסור בתכלית האיסור והאי אב מלאכה של מבעיר ומכבה, וכן דן שם על הטענה שאש כזו לא הייתה במשכן.

איך ברח משה מהנחש באמצע שדיבר עם הקב"ה והרי קימ"ל אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק!!

על עקבו לא יפסיק.

ומתוך: כי משה רבינו עשה כל זה בתום לב ובענוותנותו הגדולה והיינו כאשר ראה משה רבינו שהמטה נהפך לנחש היה סבור שבא העת ושרצון השי"ת היה שילך מכאן וכן עשה וינס משה מפניו.

וכן הנצי"ב בעמק דבר הקשה: וז"ל הוא פלא מאדונינו משה להיכן נס ומאיזה מעמד הוא נס?

ומתוך: אבל באמת היה שלא ביישוב הדעת אלא באשר נבהל פתאום ממראה עיניו וגם כאשר ינוס איש מפני הנחש בטבע האדם בלי שום התבוננות על הדעת.

ועוד נראה לתרץ על פי מה שכתב התוספות יום טוב בברכות פרק ה' בשם הרבינו יונה דהא דאפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק זה דווקא בדבור דאילו הליכה לא מצינו בשום מקום שנקרא הפסק, לפי זה אתי שפיר דמשה רבינו לא הפסיק בדיבור רק בהליכה.

איזה הלכה הוציא המהרש"ם מהעניין של הסנה שלא בער?

דכתיב גבי הסנה שנתפלא משה רבינו ע"ה "מדוע לא יבער הסנה", ואינו אש ממש רק אור האשתי הטמון בטבע חוטי הברזל.

ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"א סימן כ) דן בדבריו וכתב שבזמנו לא נודעה לתכליתה ענין החשמל ודרכי פעולתה, ולכן חכך בזה להקל, אולם כעת כבר נודע דהוי אש ממש וממילא אסור בתכלית האיסור והאי אב מלאכה של מבעיר ומכבה, וכן דן שם על הטענה שאש כזו לא הייתה במשכן.

מדוע רצה המלאך להמית את משה משום שלא מל את בנו הרי מי שאינו מל את בנו אינו חייב מיתה?

אבל בשיטה מקובצת בגמרא במסכת נדרים (דף ל"א ע"ב) חולק וסבירה ליה שרק בלא תעשה שכן נח חייב מיתה, אבל לא במצות עשה שנצטווה: דכתב על הא דאמרינן בגמרא שמשה אמר אמול ואצא לדרך סכנה היא לתינוק, וז"ל וכתוב וחי בהם ולא שימות בהם. ואף על פי שלא ניתנה תורה להתיר איסור במקום סכנה נראה לומר כן לחלל דבר אחד כדי לקיים מצות הרבה, ועוד שמצות מילה קלה מהריגת נפש דלא אמרינן אזהרתן זו היא מיתתן אלא בשבוע מצות דידהו הלכך טוב לבטל מצות מילה ולא למול בסכנה.

החתם סופר בפרשת השבוע (בד"ה אז אמרה חתן דמים למולות): כוונת הפסוק ויבקש להמיתו היינו ולחזור לחיותו מיד אלא שביתיים יהיה מת וחפשי מן מצות מילה ולא יכשל במה של מל את

ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה" (ג)

בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' רמז) דן האם בהדלקת נורת חשמל יש בה מלאכה דאורייתא של מבעיר, ומשני סיבות כתב לחלק בין מבעיר ממש למדליק נורת חשמל: א. כיון שהדלקת אש כזו לא הייתה במשכן, ב. שאינו אש ממש ואינו שורף החוט ברזל כאש רגילה שאוכלת, ואש של נורת חשמל הוא מעין דוגמת אש של מעלה, דכתיב

"ויאמר השליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו" (שמות ד ג)

יש להקשות: איך נס משה בשעה שדיבר עם הקב"ה, הרי נאמר בגמרא במסכת ברכות (דף ל ע"ב) שבאמצע התפלה אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, אם כן כאן שהיה באמצע לדבר עם הקב"ה איך נס.

הנה ביערות דבש (חלק א' דרוש ג') הקשה: איך משה בעמדו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה ודיבר עמו יגור מפני נחש וינס מלפני השם עבור פחד זה, הרי קימ"ל בגמרא במסכת ברכות (דף ל' ע"ב) אם עומד בתפלה אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק ע"ש מה שתירץ בדרך מוסר.

וכן במהרי"ל דסקין הקשה: וז"ל דהנה זה לפלא לכאורה כי משה רבינו ינוס מפני הנחש כשהוא עומד ומדבר לפני השי"ת, ובפירוש אמרו ברכות פרק ה' משנה א' כשהוא עומד בתפלה אפילו נחש כרוך

"ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה" (ג)

בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סימן רמז) דן האם בהדלקת נורת חשמל יש בה מלאכה דאורייתא של מבעיר, והוא כותב שתי סיבות לחלק בין מבעיר ממש למדליק נורת חשמל: א. כיון שהדלקת אש כזו לא הייתה במשכן, ב. שאינו אש ממש ואינו שורף החוט ברזל כאש רגילה שאוכלת, ואש של נורת חשמל הוא מעין דוגמת אש של מעלה,

והקשו המהרש"א בגמרא במסכת נדרים (דף ל"א ע"ב) וכן בשיטה מקובצת (שם) ובחתי"ס (בפרשה). מדוע נתחייב משה רבינו מיתה, וכי המבטל מצות עשה של מילת בנו מתחייב בעונש מיתה?

המהרש"א בגמרא במסכת נדרים (דף לא ע"ב) מתרץ: על פי מה דאמרינן בגמרא במסכת בבא קמא (דף נ ע"א) שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, דסביביו נשערה מאד, לכן משה התחייב מיתה.

עוד מתרץ המהרש"א: על פי מה שאומרת הגמרא שכן נח אזהרתן זו היא מיתתן, ומשה עדיין דין בן נח היה לו, אם כן בכל דבר שהזוהר חייב מיתה אם אינו מקיימו, לכן נענש בעונש מיתה.

בנו ביום השמיני משום שהיה מת, וצפורה הבינה וחששה שכשיחיה יתבטל קשר החיתון בניהם, על כן הזדרזה ציפורה למול הבן כדי שלא ימות מזה ואז אמרה חתן דמים למולות.

האם מצוה מילה חייבים לקיים אף במקום חשש סכנה?

והקשה השם משמואל (בפרשת אמור): מדוע כתב הרמב"ם הטעם דאין מלין כשיש סכנה משום דאפשר למולו אחר זמן, דמשמע דלולא דאפשר לאחר זמן היו מלין אותו והלוא אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש?

ותירץ האבני נזר: משום דכל מילה היא סכנה וכמו שכתב דוד המלך בספר תהלים (פרק מ"ד) "כי עליך הורגנו כל היום" ואומרת הגמרא במסכת גיטין (דף נז ע"ב) זו מילה, ואף על פי כן ציוותה התורה למול להכניס עצמו לסכנה, ואם כן לולא הטעם דאפשר למול לאחר זמן לא הייתה שום סכנה דוחה את המילה דבין כך ובין כך היא סכנה, כך מביא השם משמואל בפרשת אמור.

ואולם לפי דבריו של האבני נזר יש להקשות: אם כך קשה על מה דאמרינן בגמרא שמשו רבינו אמר: אמול ואצא לדרך סכנה היא, הלוא אין סכנה דוחה את המילה.

ומתריך השם משמואל: נראה דגוף הדבר דאין סכנה דוחה את מילה משום דכך היא מצות מילה כנ"ל יש להבין למה צווה הש"י לסכן במצווה זו, והלוא כל המצוות חיים הם למוצאיהם וכתב וחי בהם, ויש לתרץ שהרי אנו רואים שכל ישראל מלין את בניהם וכולם חיים וקיימים ואם לעתים רחוקות מאד יארע מקרה בוודאי הוא מחמת פשיעת השמירה, ומתו אחיו מחמת מילה בלי שום סיבה לא שכיח כלל, והטעם יש לומר בתרי אנפי, חדא דמאמר הש"י שציווה למול הוא עצמו מרפא, ויש עוד לומר דישאל הם למעלה מסדר הטבע, ואין סדר הטבע עומד בפניהם במצות מילה בשמיני ששמיני הוא על הטבע כידוע שמספר שבעה הוא בטבע שנבראה בשבעת ימי בראשית ושמיני הוא למעלה מהטבע כמבואר במהר"ל, ונראה רמז לזה מגמרא במסכת מגילה (דף י"ז ע"ב) כי ברכת רפואה היא ברכה שמינית מתוך שניתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה, הרי שמספר שמיני גורם לרפואה, דאי לאו הכי לא היה שייך לתלות בדבר צדדי. ונראה דיש נפקא מינה בין הני תרי טעמי אף שנראים כחד, כשנתווספה עוד סכנה לבד עצם המילה כגון חולי וכדומה, דלפי הטעם הראשון שמאמר הציווי הוא עצמו מרפא זה שייך רק בסכנת המילה עצמה, אך לטעם השני שישאל הם למעלה ועל סדר הטבע ואין הטבע עומד בפניהם במצות מילה שניתנה בשמיני, מה לי סכנה אחרת שהכל הוא מחמת הטבע והרי הטבע נדחה, ועל כן לולא שאפשר למול, לאחר זמן לא הייתה מילה נדחית מפני שום סכנה.

ויש לומר דהא דאין הטבע עומד בפני ישראל בעניין מצות מילה זו המעלה השיגו ישראל בסיני כמו שאומרת הגמרא במסכת שבת (דף פ"ט ע"א) שנעשה בו נסים לישראל להיות מהותם בסדר הניסי ולא בסדר הטבע, ולפי זה בדורות ראשונים טרם מעמד הר סיני לא היה שייך הטעם השני אלא הטעם הראשון, ועל כן אז היה הדין דרק סכנת המילה עצמה נדחית מפני המילה ולא סכנה אחרת, ומיושב הא דמשה רבינו ע"ה היה דוחה המילה אף דלא שייך התם לומר שאפשר למול לאחר זמן.

מדוע לא מל משה רבינו מיד את בנו והיה משאיר אותו עם אשתו ואחר כך הייתה אשתו בא אליו?

ובמשך חכמה כתב: שלכן לקח משה את אשתו ואת בניו, כי משה רבנו חשש פן לא יאמינו לו, לכן הכניס בניו ואשתו, אשר יידעו כי הוא בטוח בדבר ה' להוציאן ממצרים, כי אם לא, מי יכניס את בניו ואשתו אל מקום עבדות ומסוכן, ולכן כמו שנענש על שאמר "והן לא יאמינו לי", כן נענש על מה שלקח את בניו עמו ולא מל את בנו כיון שלא היה צריך ליקח את בניו בדרך.

קול אליה גבעת זאב (ע"ר)
בית מדרש לתורה ולתפילה
ע.ר. 580726444
רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

"והראנו בבנינו ושמחנו בתיקונו"
בשעה טובה ומוצלחת נכנסנו לבית המדרש החדש.

ועכשיו הגענו אל האתגר הגדול לשפץ לפאר ולרומם את בית אלוהינו. החל מהיכל, תיבה, ריצוף, ספרייה, ספסלים, סטנדרים, שולחנות, ספרי קודש, נברשות ותאורה, מערכת מיגון ועוד.

אנו מתכבדים להזמין להיות שותף אמיתי בזכויות הנצברות בבית המדרש שותפות במקום זה פירושה: לרכוש קנין נצח של רבבות שעות תורה ותפילה של משפחות המתפללים וילדיהם.

שותפות פירושה: להיות חלק בבניית עתידים הרוחני של תשב"ר.

שותפות היא אמירה ברורה: יהודים אנו וחשוב לנו להקים בית לכבודו של אלוהינו זה הזמן לרכוש הנצחה ולהנציח קרובים וידידים לבריאות, נחת, זש"ק ולע"נ קרובים וידידים בבית הגדול והקדוש שנקרא שם השם עליו.

ניתן לתרום לעזור ולסייע

בנק מרכנתיל דיסקונט בנק: 17 סניף: 621 מספר חשבון: 28489040

או בביט בטלפון מספר 052-8144488

לפרטים נוספים: הרב יוסף ויצמן 052-8144488

ניתן לתרום מכספי מעשרות לכתחילה.

איש לרעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק

KOL HLIY
GIVAAZ ZEEV
SYNAGOGUE "KOL - HLIY"
BET MIDRASH "BET YOSEF"
BET MIDRASH "OR L'ATSISSHEM"
LIBRARY - KOLL STUDENTS
TORAH LESSON CLASS
CHARITY FOUNDATION
Kvutz Yotam Street 12, Givat Ze'ev
kolhly@gmail.com

איתא בגמרא במסכת גיטין (דף נ"ז ע"ב) על הפסוק "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחיה". רבי יהושע בן לוי אמר זו מילה שניתנה בשמיני.

וברש"י שם משום דזימנין דמיית, ובשו"ת חתם סופר (יו"ד סימן רמ"ה) הקשה על זה והנה עינינו רואות שאפילו אחד מאלף ישראלים אינו מת מחמת מילה וצ"ל מצוה מגינה ומצלי אבל על פי דרך הטבע היה המיעוט מתים ח"ו ואפילו הכי ציווה הקדוש ברוך הוא למולו ש"מ הולכים אחר הרוב בפיקוח נפש לעניין מילה.

הנה הרמב"ם הלכות מילה (פרק א' הלכה י"ח) כתב אין מלין אלא ולד שאין בו שום חולי, שסכנת נפשות דוחה את הכל, ואפשר למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם.

יש להקשות: על מה שאמר משה רבינו אמול ואצא סכנה הוא, הרי משה רבנו היה יכול למול אותם במדין ויניח אשתו ובניו במדין ואחר כך ציפורה והילדים הייתה באה אליו.

וביפה מראה תירץ: שמשו חשש שמא יתרו לא היה מרשה לבניו לבא על ידי שלוחו.

כמה זמן יכול אדם לחיות בתוך המים? הוכח מפרשת השבוע!

"ותשם בה את הילד ותשם בסוף על שפת היאור" (ב ג)

ובשו"ת הריב"ש (סימן תט"ז) כתב: שאם ראינו אשה שנפלה לתוך המים במים שיש להם סוף אחרי שלש שעות מותר לבעלה להתחתן כיוון דאחרי ג' שעות אי אפשר לאדם לחיות תחת המים.

ובשו"ת תורת אמת (סימן א') למהר"א ששון כתב להביא ראיה לריב"ש: מהא דתנן בגמרא במסכת יבמות (דף קכ"א) וכן בגמרא במסכת בבא קמא (דף קנ"א) מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול, ובאו והודיעו לרבי חנינא בן דוסא, שעה ראשונה אמר להם שלום, שניה אמר להם שלום, שלישית אמר להם עלתה כלומר כיון שעברו שלש שעות ודאי עלתה לפי שאינה יכולה לחיות יותר שם, אם כן הרי ששיעורו כדי שתצא נפשו הן שלש שעות.

מדוע נקרא משה רבינו על שם משה הרי היה צריך להיקרא משוי?

החיד"א (בספרו פני דוד) מתרץ: בשכר שהיא הוציאתו מהמים הוא יוציא אותה מגיהנום שכבר ברדתה לרחוץ אמרו בגמרא במסכת סוטה שרחצה מגוללי בית אביה וכבר רוח נכון חדש בקרבה ועל כן קראתו משה כי הוא יוציאנה מאפילה לאורה.

המעגלי צדק מתרץ: משום שראתה שנסתרבה אמתה והיה לפלא בעינה על כרחך שהילד הזה משך היד אצלו ואם כן היינו משה לשון מוציא ומושך אצלו.

בספר נחלת שבעה שטרות (סימן מו) מתרץ: לפי מה שכתב בספר שלשלת הקבלה, שמוש בלשון מצרי מים, ואם כן להכי קראה אותו משה כי מן המים משיתיהו דייקה כי משה לשון מים, ולכן קראה אותו משה ולא נמשה או משוי, כי היא לא קראה אותו על שם המשכה מן המים רק על שם המים עצמן.

"ויגדל הילד ותביאהו לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו" (ב ו).

איתא במדרש רבה וז"ל מכאן אתה למד מותן שכתב של גומלי חסד, אף על פי שהרבה שמות היו לו למשה, לא נקבע לו שם בתורה אלא כמו שקראתו בת פרעה, ואף הקב"ה לא קראו בשם אחר.

יש להקשות: כיון דהטעם שקראו למשה על שם שמים של המים משתיהו, מדוע נקרא בשם משה דמשמע שהוא משה את האחרים, הרי היה צריך להיקרא משוי שהוציאו אותו?

המדרש והחזקוני מבארים: שבתיה התכוונה לומר כמו הוא היה בצרה והצילו אותו, כך הוא יציל אחרים כשיהיו בצרה, נתנבאה ולא ידעה מה שקראתו משה, שהו משה את ישראל מן המצרים ומן הים לכן קראתו משה הוא יוציא את אחרים.

מאיזה רגל צריך הכהן קודם להוריד את הנעל לפני נשיאת כפיים - ימין או שמאל? הוכח מפרשת השבוע!

שהרי בגמרא במסכת שבת (דף סא ע"א) אמרינן שצריך לחלוץ את נעל שמאל תחילה, וכתב רש"י (ד"ה חולץ) שזה כבודו של ימין. וכך פסק מרן להלכה בשולחן ערוך (או"ח סימן ב' סעיף ה) שיש לחלוץ של שמאל תחילה.

אולם ודאי שכל מה שנאמר שם זה רק לגבי חליצת רשות, מה שאין כן כשיש מצוה לחלוץ את הנעלים ודאי שיש להקדים את ימין תחילה, מחמת חשיבותה של ימין.

ולכן יש מי שאומר (מובא בלוח א"י להרי"מ טיקוצינסקי זצ"ל חודש תשרי שחרית דר"ה – בשם ספר מצות ראיה או"ח סי' ב' סעי' ה) שבחליצת המנעלים לנשיאת כפיים צריך לחלוץ את רגל ימין תחילה מכיוון שהחליצה מצוה היא, וכן בחליצת ערב יום כפור. וכן כתב בשו"ת אורח משפט (סימן כה).

ובספר הליכות שלמה (הלכות והליכות מהגרש"ז אויערבאך זצ"ל – מועדים תשעה באב פרק ט"ו בדבר הלכה אות ד) מובא מחידושו לגמרא במסכת שבת (דף סא ע"א) שמביא את הדין הזה, וכתב שמסתבר לפי זה שהוא הדין לעניין ערב תשעה באב.

אך כתב הגרש"ז שצריך עיון, שהרי בכל חליצות אלו אין חליצת המנעלים מצוה היא, אלא שהגדר הוא שאסור להיות לבוש עם המנעלים, ומדוע שיהיה הדין שונה מחליצה דעלמא שחולצים שמאל תחילה. (ועיי"ש מה שהרחיב בזה, ומה שכתב לגבי חליצת נעלים בערב שבת).

ויש לדון האם לגבי משה גם הגדר הוא שהרגל צריכה להיות יחפה, ואם כן אין להקדים את הימין, או שכיון שהקב"ה צוהו בציווי מיוחד "של נעליך" אם כן החליצה עצמה היא מצוה.

"ויאמר אל תקרב ה'לם של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא" (ג ה).

במדרש שמות רבה (פרשה ב אות ו) מובא על פסוק זה: "בקש משה שיעמדו ממנו כוהנים ומלכים, אמר לו הקב"ה: 'אל תקרב ה'לם', כלומר לא יהיו בניך מקריבים שכבר מתוקנת הכהונה לאהרן אחיך".

בספר חנוכת התורה (לרבי העשיל זצ"ל ליקוטים אות רד) מקשר את דברי המדרש שמשה ביקש "כהונה", לגמרא במסכת סוטה (דף מ ע"א) שאחת מהתקנות שתיקן רבי יוחנן בן זכאי הייתה שכוהנים לא יעלו לדוכן בסנדליהן אלא יחלצו אותם קודם עלותם.

וכתב שיש לרמוז זאת ממה שכתוב "אל תקרב ה'לם של נעליך מעל רגליך", שהמילה "ה'לם" בגימטריה "כהן". פעולת "חליצת המנעלים" של משה רבינו כאן הייתה מצוה מאת ה'.

והנה דייקו הראשונים בהבדל שיש בין משה שנאמר לגביו בלשון רבים "של נעליך". ואילו לגבי יהושע נאמר (יהושע ה טו) בלשון יחיד "של נעליך", ונאמר בזה כמה וכמה ביאורים בראשונים ובאחרונים. מעניין לציין טעם שמובא בפענח רזא וכן ברבינו אפרים, שכיון שמה היה רועה צאן היה הולך באגם ובמקום קוצים, ולכן היו לו שני מנעלים בכל רגל, זה על גבי זה, והיה צריך להוריד מכל רגל שני מנעלים, אולם יהושע שהיה מלך היה נועל רק מנעל על כל רגל.

ולגבי מה שהצטווה משה לחלוץ את שני מנעליו, יש לעיין איזה נעל היה צריך להוריד ראשונה?.

האם במצווה שאין אדם מחויב לעשותו לא אמרינן שלוחי מצוה אינן ניזוקים? הוכח מפרשת השבוע!

בפרשת וישב בשליחות יעקב ליוסף פירוש לכה ואם תחוש למקרה רע ואשלחך ושלוחי מצוה אינן ניזוקים, והיא שעמדה לו בדרך במלון שלא המיתו המלאך.

יש לחקור האם גם במצווה שאינה מחויב בה אם מקיימה זה מגן עליו שלא יגיע עליו נזק או דילמא שלוחי מצוה אינן ניזוקים זה רק במצווה שחייב לעשותו.

הנה מדברי האור החיים אפשר להביא ראיה שאף במצווה שאינה חייב לקיימו אמרינן שלוחי מצוה אינה ניזוקים דהרי כתב דלכן לא הרגו המלאך משום דשלוחי מצוה אינם ניזוקים, אף על פי שכתב דלא היה מחויב ללכת.

ולכאורה אפשר לדחות ראיה זו, דאפשר לומר דהאור החיים שכותב דניצול משום דשלוחי מצוה אינם ניזוקים זה רק לצד שפירש שהיה לו חיוב ללכת למצרים.

והנה החיד"א בספרו ברכי יוסף (אה"ע סימן ט), וכן כתב בשו"ת תורת חסד (אה"ע סימן ה' ס"ק ג) כתב: שרק במצות שמחויב לעשותו אמרינן שלוחי מצוה אינה ניזוקים, אבל לא במצווה שאינו חייב לקיימה.

אבל בשו"ת חכם צבי (סימן א) כתב דלא תהא מצוה קלה דרבנן שאמרינן שומר מצוה לא ידע דבר רע, מקיום מצוה דאורייתא שאבות קבלה עליהם.

"ויהי בדרך במלון ויפגשהו ויבקש המיתו" (ד כ"ב).

הנה באור החיים הקדוש כתב וז"ל: אמר ויבקש, אולי כי לצד שהיה שליח מצוה היה לו מונע על דרך אומרים ז"ל פסחים ח' ב' שלוחי מצוה אינן ניזוקים, והמצווה שהיה עסוק בה קנה לו בה פרקליט אחד והוא המלווה והשומר אותו ומנעו למשחית בל קרוב אליו, ואולי כי לזה נתכוון באומרו בדרך במלון לומר שלא היה עוסק בהליכת המצווה אלא במלון ולזה הוא שבקש המיתו, ואף על פי כן היה לו מונע כי סוף כל סוף חשוב כשלוחי מצוה גם בזמן ההוא, וביני ביני כי המלאכים נועדו יחדיו נתחכמה צפורה והרימה מכשול, אבל בעודו עסוק במצווה פשיטא כי לא יקרב אליו משחית, חזינן מדברי האור החיים שמשה רבינו ניצול משום דשלוחי מצוה אינם ניזוקים.

ובאור החיים (לעיל ג' י) כתב על הפסוק: "ועתה לך ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי ישראל ממצרים" כתב כמה דרכים האם משה ניצול ללכת למצרים או שזה תלוי ברצונו. וז"ל: טעם שהוצרך לומר ואשלחך ללא צורך כי מן הסתם כשיאמר לו לכה ודאי כי הוא המשלח, גם הקדים ההליכה קודם הזכרת השליחות, ובאחד מהפירושים ביאר על דרך אומרים בגמרא במסכת מכות (דף י" ע"ב) בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכים אותו, לזה אמר אליו לכה פי' אם אתה חפץ במצווה זו ללכת אז אני אשלים חפצך ואשלחך, ומזה אתה למד שאם הוא ימאס מהלך לא ישלחנו, ואולי כי לזה היה משה משיב בטענות כיון שלא ראה דבר מלך שלטון אלא אם ירצה היה מגלה דעתו כי יש לו טענות מונעות והיה הקב"ה משיבו על כל טענה וטענה כדי שילך מדעתו ורצונו, עוד ירצה על דרך מה שפירשת

האם משה רבנו היה מגמגם?

התורה משתמשת בשלושה ביטויים כדי לבטא את גודל כבידות לשונו של משה. "כי כבד פה וכבד לשון אנכי, ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים".

ובפשטות נראה שאכן משה היה בעל מום. וכן כתב רש"י "בכבידות אני מדבר, ובלשון לעז בלבי"א [גמגמן]".

אמנם הרשב"ם כתב: כי כבד פה וכבד לשון אנכי - אינו בקי בלשון מצרים בחיתוך לשון, כי בקטנותי ברחתי משם ועתה אני בן שמונים, וכן מצינו ביחזקאל שמי שאינו בקי בלשון המלכות קרוי וכי. וכי איפשר נביא אשר ידעו השם פנים אל פנים וקיבל תורה מידו לידו היה מגמגם בלשונו? ואין דבר זה בדברי התנאים והאמוראים. ואין לחוש לספרים החיצונים "עכ"ל. וכעין זה כתב החזקוני.

ואילו האבן עזרא כתב: "והאומר ששכח לשון מצרים איננו נכון, כי הוא אומר ב' דברים, כבד פה, וכבד לשון. ועוד, נלמוד מתשובת השם מי שם פה לאדם, או מי ישום אלם, שאינו מדבר על לשון מצרים, רק ככה נולד שהיה כבד פה שלא היה יכול להוציא אותיות השפה וכל אותיות הלשון, רק קצתם היה מוציאם בכובד. וזהו טעם אנכי אהיה עם פיך והוריתך, אמר שירנו אשר ידבר מלות, שאין שם מאותיות הכבדות על פיו" עכ"ל.

אמנם יעויין סתירת דבריו שפירש (בפ"י הקצר) כבד לשון - בלשון מצרים, בעבור שיש לו שנים רבות שלא דבר בה: ומצאתי את מקורו במדרש רבה "ובא גבריא ודחה את ידו ותפש את הגחלת והכניס ידו עם הגחלת לתוך פיו ונכוה לשונו, וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון". אמנם אין זה קושיה על דברי הרשב"ם שהמדרש רבה על חומש שמות לא חובר בזמן האמוראים: "נראה שהספרים בראשית רבה, ויקרא רבה ורוב המדרשים על המגילות חוברו בתקופת האמוראים, בעוד ששמות רבה, במדבר רבה ודברים רבה, וכן מדרש רבה על אסתר, נערכו כנראה בתקופת הגאונים על בסיס דברי חז"ל.

ובדרשות הר"ן עמד על תמיהתו של הרשב"ם ותירצו: ז"ל "כי הנביא ראוי שיהיה שלם בכל השלמויות שהם ענין נכבד בעיני

מס"ד

איצור הספרים

שיעור

בית הכנסת "קול - אלה" ו
בית המדרש "בית - יוסף"

"יבדקתם עמדת לעד - זה הקונה ספרים ומשלים לאחרים"

"ונתתי להם בביתי ובזומוותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם לא יכרת"

בחסדי שמים בעקבות ריבוי הלומדים בבית המדרש

אנו זקוקים בדחיפות לש"ס מתיבתא גדול, ש"ס שוטנשטיין קטן. וכן ספרי הלכה, ראשונים ואחרונים, ספרי מוסר אגדה ומחשבה, וספריות חדשות. ניתן להנציח ע"ג הספרים בהקדשה מיוחדת לבריאות/ הצלחה / נחת / שלום בית/ זש"ק/ ולע"נ קרובים וידידים. המעוניינים לתרום ולזכות את הרבים ניתן לפנות אל הרב יוסף ויצמן 052-8144488 לתרומות:

בנק הדואר 009 סניף: 001 חשבון: 28489040 או בביט לטלפון: 052-8144488 איש לרעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק ניתן לתרום מכספי מעשר לכתחילה

דוא"ל: koleliya@gmail.com

רחוב קרית יערים 32 גבעת - זאב

טל: 580726644

ההמון, למעלת הכלל כי הוא שלוח אליהם, ולמען יהיו דבריו נשמעים, ואם כן איך יתכן שתחסר למשה רבנו ע"ה מעלת הדיבור. וראינו עוד לרבותינו ז"ל מרחיקים עוד שיהיה לו למשה מום גופני כלל, אמרו בפרק המקנא (סוטה יב ב) והנה נער בוכה ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה (שמות ב ו) קרי ליה ילד וקרי ליה נער, אלא הוא ילד וקולו כנער, אמר ליה רבי נחמיה אם כן עשיתו למשה בעל מום. ואחרי אשר תמהו על זה, איך לא תמהו על המבואר בכתוב היותו כבד פה וכבד לשון.

ולזאת הסיבה נשלם משה בכל שלמות נביא, להאמין שענינו בכח אלהי, והוסר ממנו בהשגחה גמורה הדיבור הצח, למען לא יחשב שהיות כלל בני ישראל וגדוליהם נמשכים אחריו, יהיה להמשכם אחר צחות דבריו, כמו שידוע שיאמר על מי שהוא צח הדיבור שימשיך לב ההמון אחריו, ושהשקר ממנו יחשב אמת. וזה הדבר כולו בהפך במי שהוא כבד פה, כי גם האמת ממנו לא יקובל כי אם בחוזק הגלותו. ולזאת הסיבה היה כבד פה וכבד לשון בהשגחה גמורה, לא שיהיה דבר נופל במקרה. והוא מה שהשיבו השם יתברך למשה על מה שהתמיה ואמר (שמות ד י) לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי, ואמר (שם יא) מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח הלא אנכי ה', והיתה התשובה מספקת לשאלתו של משה.

ועוד שמעתי בשם הבן איש חי (לא מצאתי אשמח אם יידעוני היכן הוא) שסיבת היותו כבד פה וכבד לשון הוא כדי שיאמינו לו הוא שלוח בשם ה' שהרי סיסמת הגאולה 'פקוד פקדתי' ידועה היתה לכל ילד יהודי שהרי כבר הודיעה יוסף לבני ישראל, ומה ראייה יש בכך שבא אחד ואמרה בשם ה'. אבל משה שהיה כבד פה כבד לשון וערל שפתיים (ולא יכול היה להגות אותיותיהם) אם אדם כזה מצליח

להוציא מפיו את המילים 'פקוד פקדתי' בהכרח ששכינה מדברת מתוך גרונו.

אמנם הרמב"ן (גי' יח') עמד בקושיה זו וז"ל "ויש עליך לשאול, ומנין להם שיאמינו, שמא שמע משה במסורת הזאת כמותם. ויש לומר כך קבלו מיוסף ששמע מפי הנביא אביהם, שהראשון שיבא ויאמר להם בלשון הזה הוא יהיה הגואל אותם, גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שלא יבא אדם ויכזב בהם, בכך הבטיחם.

אבל במקום אחר מצאתי שם (בשמו"ר ה א) אמר ר' חמא ברבי חנינא, בן שתיים עשרה נתלש משה מבית אביו. למה, שאלו גדל בבית אביו ובא ואמר להם המעשים, לא היו מאמינים בו, שהיו אומרים אביו מסרם לו, לפי שיוסף מסרה ללוי ולוי לקהת וקהת לעמרם, ולכך נתלש מבית אביו, וכשהלך והגיד לישראל כל הדברים, לפיכך האמינו בו, שנאמר (להלן ד לא) ויאמן העם. עכ"ל.

ואיתא במדרש תנחומא אלה הדברים וגו' אמרו ישראל למשה אתמול אמרת לא איש דברים אנכי ועכשיו אתה מדבר כ"כ אר"י כשאתה כבד פה שנה את התורה והתרפא כמו שמשה למד את התורה במדבר. אכן עיין בס' הכתב והקבלה [שמות ד, יד] לתלמיד רע"א שכתב וז"ל, והנה אמרו רבותינו כ"מ שנאמר חרון אף עושה רושם ואף כאן עשה רושם, כמ"ש רבי"ח שלא נתרפא משה לעולם, כי היה אפשר לעשות לו כבוד לרפאותו מכבודות לשון כמו שעשה לו כבוד בקרן עור פניו, וזהו רושם האף שלא רפאהו, וכן דרשו הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא, הוא אבל אתה לעולם לא תתרפא בדבור, וכ"כ רלב"ג חרה אף ה' בו וסרה ממנו השגחת השם ב"ה לשום הדברים בפיו בדברו בשליחותו ושם אהרן למליץ. וכל המפרשים יבינו לשון חרון אף ענין חמום הכעס והחמה העזה לענוש.

האם משה רבנו התרפא מהערלות שפתיים ומתי?

ובמדרש תנחומא ריש פרשת דברים כתב: אלה הדברים אשר דבר משה וגו' אמרו ישראל אתמול אמרת לא איש דברים אנכי ועכשיו אתה מדבר כל כך, א"ר יצחק אם אתה חייך שנה את התורה והתרפא משה כבר למד את כל התורה, ומבואר שבסוף הארבעים שנה נתרפא, ומה שדיבר עם פרעה ועם ישראל צ"ל ששכינה מדברת מתוך גרונו, והנה בתורה שלימה ריש פרשת יתרו בשם מדרש זישמע יתרו' ששמע שנתרפא מערלת לשונו, וכן ברבינו אברהם בן הרמב"ם ריש פרשת יתרו. האם יש כאן מחלוקת, או שהכונה ג"כ לזה ששכינה דברה מתוך גרונו, והוי כנרפא, ומסתמא מה ששכינה דברה מתוך גרונו לא היה אלא בשעת נבואה וכדו' אבל לא בכל דבור של משה, ויל"ע.

ובאחד הספרים ראיתי שהביאו מספר הגלגולים ממהרח"ו בשם רבו האריז"ל בשם הזוה"ק - שגם לעתיד יהיה משה רבינו ערל שפתיים ואלהיו הנביא יהא מתורגמנו.

ועיין באריכות בדבריו המתוקים מדבש הגרי"ח סופר בספרו תורת יעקב סימן מ"ח.

וְאֵינִי עֶרְל שְׁפָתַיִם" (שמות ו', י"ב)

מובא בחז"ל שבשעת מתן תורה כל החולים ובעלי מומים נתרפאו, ויש לעיין האם גם משה רבינו נרפא ממומו שהיה ערל שפתיים.

ובפירוש ר' אברהם בן הרמב"ם כתב, שדעת רוב החכמים ז"ל שנסתלק ממומה רבינו מעצור לשונו, ור' סעדיה ז"ל סבר שזה היה ממצרים ואילך, מפני הראיה מדיבורו כמה דיבורים בלתי תרגומו של אהרן, ואמר ר' סעדיה כי זה מכלל האותות והמופתים שנראה בהם גדולתו לעיני המצרים וישראל ופרעה.

אולם ראה בדרשות הר"ן (הדרוש החמישי), שהסיבה שלמשה לא היה דיבור צח, כדי שלא יחשבו שעם ישראל נמשכו אחריו משום צחות לשונו, אלא רק מחמת שה' דיבר מתוך גרונו.

ומשמע מדברי הר"ן שאף בהיותו במצרים היה עוד כבד פה וכבד לשון.

לאחר 7 שנים של הדפסת והפצת עלון זה! מאחר והוצאת העלון כרוכה בהוצאות כספיות גדולות!

לצערנו הרב אנו נאלצים לצמצם את כמות הדפסת והפצת העלונים

מעוניין לזכות את הרבים " אתה יכול בשמחה להדפיס את העלון ולהפיצו באזור מגורך

ניתן לעזור בהוצאת והפצת העלון ולהקדיש עלונים לזיכוי הרבים לבריאות אושר נחת זש; ק ולעשן קרובים וידידי

המעוניין להיות שותף בהוצאת העלון ולזכות את הרבים יוכל לפנות לרב יוסף ויצמן 3666 - 274